նոյն իրաւունքները ունենան, ինչ որ ազգատներն ունեն։ Պէտք է միջոցներ գործադրել, որ ընտրութիւնների ժամանակ խաբէբայութիւններ չը լինեն։ Նախագահը առանձին ուշադրութիւն դարձրեց կրթութիւնը տարածելու անհրաժեշտութեան վրա։ Վերջին վիճակագրութիւնից երևաց, որ ընտրողների և նրանց երեխաների ագիտութիւնը աւելացել է։ Եթէ այդպէս շարունակվի, հանրապետութեան անկումը անփոփոխելի կը դառնայ։ Այժմեան սերունդը պէտք է կրթէ ապագայ սերունդին, որպէս զի նրանք ընդունակ լինեն իրանց կառավարել։ Այս բարերար գործը կատարելու ժամանակ պէտք է մոռանալ կուսակցութիւնների և ցեղերի զանազանութիւնը։ Աւելորդ մասին խօսելով, Հարֆիլդ ասաց, որ երկրի այժմեան բարօրութիւնը օրինակելի է։ Այդ հանգամանքը մեկնվում է նրանով, որ հունձերը առատ են եղել և պետութեան կրեդիտը մեծ է։ Նախագահը խոստացաւ, որ իր կառավարութեան ժամանակ նա կաշխատի ֆինանսական [illegible] վճարների առաջն առնել։ Երկրագործական շահերի վրա պէտք է աւելի մեծ ուշադրութիւն դարձնել։ Այնուհետև Հարֆիլդ ասաց, որ անհրաժեշտ են մի քանի վերանորոգութիւններ և խնդրեց պատգամաւորներին պաշտպանել նոր կառավարութեանը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։ Գերմանական ներքին գործերի մինիստր կոմս Էյլենբուրգ վերջերս ստացաւ իր խնդրած հրաժարականը։ Իշխան Բիսմարկ պատմեց այն մարդուց, որ իրան թոյլ էր տալիս մինիստրների խորհուրդի մէջ յայտնել իր կարծիքները, որ իրան մինիստր էր համարում և ոչ թէ պետական կանցլերի ծառայ։ Իշխան Բիսմարկի համբերութեանը չափ չը կայ։ Նա ուշադրութիւն չէ դարձնում ոչ մինիստրների վրա, ոչ գերմանական սահմանադրութեան և ժողովների վրա։ Նա բացարձակ յայտնում է իր հակասահմանադրական կարծիքները, այնպէս որ քաղաքականութեամբ զբաղվող գերմանացիները ելք չեն գտնում այդ ծանր դրութենից։

Բիսմարկի այդպիսի կամայական քաղաքականութիւնը անտարբեր դարձրեց գերմանական պարլամենտին, որի գոյութիւնը կատարելապէս անտանելի է։ Ազգային ժողովների օրէնսդրական գործունէութիւնը դադարել է։ Օրէնսդրական ժողովների ամենաշխատասէր անդամները թողել են իրանց գործերը, տեսնելով, որ իրանց աշխատանքը ապարդիւն է անցնում, քանի որ Բիսմարկ առանձին ճնշում դնում է երկրի սահմանադրութեան վրա։ Պարլամենտի հրատարակած օրէնքները, որոնց նա առաջներում մշակել է, մերժվում են Բիսմարկի պատրաստած մի ձևով։ Նախկին օրէնսդրական ժողովներից մերժված կառավարչական օրինագծները նորից առաջարկվում են պարլամենտի քննութեանը։ Երեք տարի առաջ Բիսմարկ յայտնում էր, որ առանց պարլամենտական նշանաւոր մեծամասնութեան նա անկարող է կառավարել երկիրը, իսկ այժմ նա մի [illegible] է դառնում, որ կառավարում է իր ցանկութիւնների և հայեացքների համեմատ։ Այդ է պատճառը, որ գերմանական քաղաքացիները անհանգստութեամբ են նայում ապագայի վրա և դա չափազանց ծանր է դարձնում Գերմանիայի քաղաքական դրութիւնը, որովհետև երկրի վիճակը այժմ կախված է մի մարդու կամքից, որ չը նայելով իր ընդունակութիւններին, հարկ է անուղղելի սխալներ գործել։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Պատգամաւորներին ընտրելու նոր ձևի հարցը Ֆրանսիայի մէջ առիթ տալիս պատգամաւորների ժողովի արմատական կուսակցութեանը հարց բարձրացնել ֆրանսիական սահմանադրութիւնը վերաքննելու մասին։ Լիոնի պատգամաւոր Բարոդէ այդպիսի մի առաջարկութիւն ներկայացրեց պատգամաւորների ժողովին, որ ստորագրված է արմատական կուսակցութեան 30 անդամներից։ Այդ կուսակցութիւնը կամենում է փոփոխել սահմանադրութիւնը իր ուղղութեան համեմատ։ Բարոդէ և նրա կուսակիցները կարծում են, որ այժմեան սահմանադրութիւնը բաւականաչափ ժողովրդական չէ։ Բացի այդ հարց է բարձրացվում նոյնպէս և Ֆրանսիական սենատի մասին։ Լրագիրները այն կարծիքի են, որ այդ առաջարկութիւնը չի անցնի և եթէ նա ընդունվի պատգամաւորների ժողովից, սենատը անշուշտ կը մերժի նրան։ Այդ խնդրի դէմ ձայն կը տան բոլոր կուսակցութիւնները բացի արմատականներից։

Ֆրանսիայի խաղաղասիրական տրամադրութիւնը, որ յայտնեցաւ պատգամաւորների ժողովի մէջ եղած վիճաբանութիւնների ժամանակ, առիթ է տալիս „République Française“ լրագրին հետևեալ դատողութիւններն անել։ Պատգամաւորների ժողովը կատարելապէս իրաւացի է, գործելով երկրի ցանկութեան համեմատ։ Նա գիտէ, թէ Ֆրանսիական ժողովուրդը ինքը կամենում է տնօրինել իր արիւնը և դրամը և երբէք համաձայնութիւն չի տայ այնպիսի մի քաղաքականութեան, որ Ֆրանսիային կը ձգի անօգուտ և վտանգաւոր ձեռնարկութիւնների մէջ։ Ահա այսպէս է նայում երկիրը խաղաղութեան և պատերազմի հարցին, որի պատճառով կուսակցութիւնները աղմուկ են բարձրացնում արհեստական գոյներ անելու համար։ Հանրապետական Ֆրանսիան պատերազմը երբէք իր վերջնական նպատակը չէ համարել և նրան չէ մտցրել իր պրոգրամի մէջ։ Ժողովրդական կառավարութիւնը պէտք է պահպանէ խաղաղութիւնը և պաշտպանէ մեր աշխատասէր ու խնայող ժողովուրդը պատերազմի արհաւիրքներից։ Այս բոլորը ճշմարտութիւն է, որի հետ համաձայն է պատգամաւորների ժողովը։ Քանի որ գոյութիւն ունեն Ֆրանսիայի այժմեան հիմնարկութիւնները ոչ թէ միայն պատերազմն է անհնարելի, այլ և որ և է վտանգաւոր ձեռնարկութիւն։

ԻՏԱԼԻԱ

Հռոմից հաղորդում են հետևեալ տեղեկութիւնները Իսկիա կղզու վրա պատահած երկրաշարժի մասին։ Իսկիան գտնվում է Նէապոլից ոչ հեռու։ Երկրաշարժը բոլորովին քանդեց Կազամիչչիոլա անուանված տեղը, որտեղ հաւաքվում էին ծովի մէջ լողանալու համար։ Երկրաշարժի հարուածները այնքան ուժեղ էին, որ նրանք քանդում էին ամբողջ շինութիւններ։ Փողոցների մէջ առհանդքին ճեղքեր էին կազմվում։ Բնակիչները սարսափած դուրս էին թափվում տներից, բղաւում էին և փնտրում էին իրանց բարեկամներին։ Կղզու զօրքերը իսկոյն ուղևորվեցան աւերահարուածների քննելու տեղը։ Զինուորները աւերակների տակից կիսակենդան մարդիկ էին հանում։ Նրանք ստիպված էին ընդդիմադրել սարսափած կանանց, որոնք չէին թողել տալիս վիրաւորվածներին հիւանդանոցը տեղափոխել։ Գիշերը աշխատանքները դադարեցրին մինչև հասաւ Նէապոլից մի խումբ, որ ջահերի լուսով շարունակում էր աշխատել։ Մինչև առաւօտ աւերակների տակից 50-ից աւելի դիակներ հանեցին։ Ցերեկով ծովի ափին առուերների նման թափառում էին ամեն բանից զրկված բնակիչները։ Մատուռան մէջ դիակների կոյտեր էին հաւաքված։ Վիրաւորվածները տեղափոխվում էին Նէապոլի հիւանդանոցները։ Բնակիչներից շատերը երկիւղից խելագարվել են։ Կառավարութեան հրամանի համեմատ վնասվածներին դրամ է բաժանվում։ Կազամիչչիոլայի 400 բնակիչները զրկվեցան իրանց ամբողջ գոյքից և աղքատացան ծայրէն։ Նէապոլի մէջ մեծ շփոթ էր տիրում։ Մարտի 8-ին գտնված է 175 մեռած դիակներ, սա 100 մարդ դեռ գտնված չեն։ Նէապոլի խմբագրութիւնների կողմը հարտաւականներին հաց է բաժանում։ Մարտի 8-ին գիշերը մի նոր երկրաշարժ եղաւ, որ քանդեց մնացած շինութիւնները։

ԹՈՒՐՔԻԱ

Մէսէնճէր լրագիրն իւր շաբաթ և երկուշաբթի աւուրց թիւերուն մէջ վանէն առացած երկու նամակներ հրատարակած է, մին յունվար 17, միւսն յունվար 20 թուականաւ։ Կ'ըսէ վիճակին, ըստ յիշեալ նամակաց, խիստ տխուր է Արծիշոյ, Շատախի, Մոկսի, Բաղէշի և Ալաշկերտի կողմերը։ Նամակագիրն անուններ, թուականներ և այլ մանրամասնութիւններ տալով հարստահարական բազում դէպքեր կը յիշէ, որոց թարգմանութիւնը զանց ընելու կարևոր պատճառներ ունինք մեք։ [illegible] թէ, եւրոպական համաձայնութեան անյաջողութեան հետևանք՝ Հայաստանի եւրոպական հիւպատոսաց ազդեցութիւնն ոչինչ է այժմ տեղական իշխանութեան առջև, և կուզէ գիտնալ թէ „Հայաստանի խնդիր քրիստոնէից իրաւունքներն ո՞վ պիտի պաշտպանէ“, և նամակագրեան խօսքեր կընէ։

Այնչափ թղթակցութեան մէջէն՝ իբրև նոր ինչ՝ հետևեալ լուրը կընդօրինակեմք։

Պարսից պատգամաւորութիւն մի հասած է, բաղկացեալ աւագագոյն պայազատ մի Գ. Ֆան Լայթներ, Միրզա Րիզա խանէն, որ Շահին թիֆինազրէն է, և Միրզա Ալի խանէն, որ Դաւրէժցի պարսիկ վաճառական մ՚է։ Սոցա կընկերանան բազմաթիւ պարսիկ խաղաղաներ։ Սոցա պաշտօնն է Օսմ. կառավարութեան հետ բանակցիլ Շէյխ Օպէյտուլլահի ապստամբութեան վրայ։ Կըսուի թէ այս պարսիկ պաշտօնեայք կը պահանջեն որ Շէյխը պարսկական իշխանութեանց յանձնուի և նորա պատճառաւ Պարսից կրած բոլոր վնասներն Օսմ. կառավարութենէն վճարուին, և սահմանագլխին երկու կողմերուն վրայ խիստ հսկողութիւն ի գործ դնել արամադրող զօրքեր մ՚բաժանելով։—Շէյխ Օպէյտուլլահ յառաջիկայ գարնան համար մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, և շրջաբերականներ կը գրէ բոլոր քուրդ ցեղոց՝ իւրեան հետ միանալու հրաւիրելով զնոսա։ Շէյխին այս գաղտնի նամակներէն մի քանին ալ Օսմ. իշխանութեանց ձեռքը անցած են։ Զրոյց կայ թէ Նէստորականաց դպրոց Մար-Շիմոն և այդ հասարակութենէն 15 Մելիքներ Պարսից դէմ օգնութիւն խոստացեր են Շէյխին։

Այժմ առաւօտեան խնդրութիւն մ'է թէ պարսկական կառավարութիւնը Շէյխ Օպէյտուլլահին պարսիկ իշխանութեանց յանձնումը պաշտօնապէս խնդրած է Բ. Դռնէն։

Մինչև անգամ, Կ. Պոլսոյ պարսկական դեսպան Մոհսին խան միւս դեսպաններէն խնդրած է պաշտօնապէս, որ Շէյխ Օպէյտուլլահի յանձման խնդրոյն դէմ տան Բ. Դրան քով։

(Մասիս)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Русск. Курьеръ» լրագրում կարդում ենք Լոնդոնից ստացած մի հեռագիր, որով հաղորդվում է թէ Գլադստոն յանձնել է անգլիական պետական կանցլերի գանձապետի պաշտօնը այժմեան Կ. Պոլսի դեսպան Գօշէնին։

—Լրագիրները հաղորդում են որ ֆրանսիական սենատը և պատգամաւորների ժողովը յայտնեցին ցաւակցութիւն Ռուսաստանին կայսր Ալէքսանդր Նիկոլայևիչի մահվան մասին։ Մահվան լուրը ստանալու օրը սենատը և պատգամաւորների ժողովը միաձայն վճռեցին փակել իրանց այն օրվայ նիստերը։

—Անգլիական լորդերի և համայնքների ժողովը յայտնեցին ցաւակցութիւն ռուսաց կայսրի մահվան առիթով։

—Գերմանական ռայխստագի նախագահը ներկայացաւ Վիլհելմ կայսրին և ռայխստագի կողմից յայտնեց կայսրին ցաւակցութիւն նրա քրոջ որդու մահվան առիթով։ Բերլինում նշանակված է սուգ երեք շաբաթ շարունակ։ Բերլինի զօրանոցները ռուսաց կայսրի մահվան առիթով զարդարվեցան սև դրօշակներով։ Կայսրի թաղմանը ներկայ գտնվելու համար կերթան Ս. Պետերբուրգ պատգամաւորները այն պրուսական գնդերի, որոնց շէֆը վախճանված կայսրն է եղել։

—Աւստրիական կայսրը ինքն անձամբ գնացել է Վիէննայի ռուս դեսպանի մօտ, նրան իր ցաւակցութիւնը յայտնելու Ալէքսանդր կայսրի մահվան առիթով։ Աւստրիական ռայխսրատի մէջ Րիգէր պատգամաւորը առաջարկեց յայտնել համակրութիւն և ցաւակցութիւն Ռուսաստանին, բայց ռայխսրատը հրաժարվեց ընդունել Րիգէրի առաջարկութիւնը, յայտնելով որ իրաւունք չունի խառնվել միջազգային գործերի մէջ։ Ռայխսրատի գերմանական կենտրոնական կուսակցութիւնը յայտնեց իր զայրացումը մարտի 1-ի եղեռնագործութեան առիթով։

—Իտալական պարլամենտը յայտնեց իր ցաւակցութիւնը Ռուսաստանին և կայսր Ալէքսանդր Ալէքսանդրովիչին։

—Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովում, երբ Գամբէտտա առաջարկեց փակել ժողովի նիստը ռուսաց կայսրի մահվան առիթով, ծայրայեղ արմատական կուսակցութեան մի պատգամաւոր պահանջեց որ քուէարկվի փակելու հարցը։ Գամբէտտա պատասխանեց որ այդ տեսակ դիպուածներում անտեղութիւն կը լինէր քուէարկել հարցը, այլ պէտք է միաձայն փակել նիստը և որ Նապոլէոն III-ի կայսրութեան ժամանակ ֆրանսիական օրէնսդիր ժողովը մինչև անգամ փակեց իր նիստը ամերիկական հանրապետութեան նախագահ Լինկոլնի մահվան առիթով։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 մարտի։ Դատաստանը Րիսակովի և երեք միւս յանցաւորների վրա նշանակված է մարտի 18-ին։ Դատապարտվածներին երեկ յանձնեցին մեղադրական ակտը։ Հրաւիրված են 60 վկաներ, որոնցից 11 էքսպերտներ են։ [illegible]

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ